

Čeprav je antropologija dobila sedanjo podobo šele v 20.stoletju, je imela nekaj pomembnih predhodnikov. To so histografija, geografija, potopisje, filozofija in zgodnje pravoznanstvo.

Zgodovina ni prvenstveno produkt same preteklosti, ampak jo oblikujejo sedanji odnosi. Ko se ti spreminjajo se tudi dogodki ali ljudje iz preteklosti razumljeni drugače.

PROTOANTROPOLOGIJA

Korenine antropologije lahko najdemo daleč v preteklosti in sicer v obdobju starih Grkov. Zgodovinar Herodot je v 5.stol.pr.n.št. pisal podrobne zapise o barbrskih ljudstvih, ki so živeli vzhodno in severno od grškega polotoka, ter primerjal njihove običaje in verovanja z običaji in verovanju v Atenah. Znani so bili tudi sofisti, ki so zagovarjali, da absolutne resnice ni saj je odvisna od konteksta. Vendar pa njihovega delovanja ne moremo označiti kot znanstvenega. Herodot se ni opiral na teorijo, sofisti pa niso imeli empiričnega gradiva. Verodostojnejši je bil predstavnik antropološke misli Tunizijec Ibn Khaldun. Ta je napovedal nastanek družbenih ved. Njegovo delo Mukadima vsebuje opise o pravu, vzgoji, politiki in gospodarstvu. Postavil je teoretski okvir, ki se ni opiral na vero in ki poudarja, da so različne oblike družbene kohezije ena izmed ključnih spremenljivk, ki pojanjuje zgodovinske spremembe in prihod novih ljudi na oblast. V Evropi se je v 15. stoletju pojavilo zanimanje za kulturno raznolikost in človeško naravo. Največ so k temu pripomogle številne odprave in osvajanje novih ozemelj. Montaigne, ki je deloval v 16.stol, Hobbes v 17.stol in Vico v 18.stol so pripadali prvi generaciji, ki so poskušali razložiti kulturne razlike in svetovno kulturno zgodovino. Montaigne pa je bil tudi zagovornik relativizma. V 18.stol so se razvile teorije o človeški naravi, moralne fiziologije in družbene teorije, ki so upoštevale velike kulturne razlike. Hume je skupaj s Smithom v 18.stol dokazoval, da je edini zanesljivi vir izkustvo. V 18.stol je nekaj filozofov pripomoglo k začetkom sistematičnega, primerjalnega raziskovanja kulture. Med njimi je bil Rousseau, ki je imel družbene razmere, v katerih so živeli divjaki za utopični ideal. Montesquieu je napisal Perzijska pisma, ki predstavljajo poskus, da bi skozi oči Neevropejcev opisal Evropejce. Diderot je napisal številne članke o verovanjih in običajih ljudstev. De Condorcet je z združevanjem matematike in empiričnih dejstev poskusil razložiti zakonitosti družbe. Herder je menil, da ima vsako ljudstvo pravico do ohranitve lastnega sistema običajev in vrednot. Herderjevo mišljenje spominja na kasnejši kulturni relativizem. Do konca 18.stol so se nekatera vprašanja skristalizirala npr. univerzalizem v nasprotju z relativizmom, etnocentrizem v nasprotju z kulturnim relativizmom. V 20.stol so ugotovili, da je najbolj raziskovati s pomočjo preučevanja še živečih ljudi, ki živijo v družbah, ki so jih raziskovali.

ANTROPOLOGIJA V VIKTORIJANSKI DOBI

Značilnost antropologije v 19.stol. je bilo prepričanje, da so se človeške družbe razvijale v določeni smeri. Evropske države so zadnja stopnja v tej dolgi verigi, ki se je začela z divjaštvom. To je bilo značilno za viktorijansko dobo, kjer je bil poudarek na zaupanju v tehnološki napredek in obenem evropski kolonializem. Main in Lewis Morgan sta oblikovala prve teorije o kulturni raznolikosti. Predstavila sta evolucionistični model v katerem so bile Evropske družbe postavljene na vrh človeškega razvoja. Main je znan tudi po tem, da razlikuje medstatusnimi in pogodbenimi družbami. Ta delitev je približno takšna kot poznejša delitev med tradicionalnimi in sodobnimi družbami. Statusne družbe naj bi temeljile na sorodstveni strukturi in mitih, pogodbene pa na zaslugah in dosežkih. Morgan je utemeljitelj razvojne tipologije, ki obsega sedem stopenj, od divjaštva do obdobja civilizacije. Tipologija temelji na tehnološkem napredku. Morgan je človeške sorodstvene sisteme razdelil na omejeno število tipov, sorodstveni terminologijo pa je predstavil kot ključ do razumevanja družbe. Pomemben je bil tudi Bastian, ki je bil mnenja, da imajo vsi ljudje iste vzorce

mišljenja. Taylor je napisal definicijo kulture, ki je v svojem najširšem etnografskem pomenu tista kompleksna celota, ki vključuje znanje, umetnost, verovanje, moralo, običaje in ostale sposobnosti in navade, ki jih človek pridobi kot član družbe. Frazer je avtor študije o mitih in religiji. V študiji je hotel pokazati razvoj človeške misli od magičnega preko religioznega do znanstvenega načina razmišljanja. Rojstvo klasične sociološke teorije, ki se pojavlja v delih Comteja, Marxa pozneje pa Durkheima, Webra in Pareta je antropologom prineslo splošne teorije o družbi. S časom se je razvila potreba po zaneslivejših podatkih. Ekspedicije in sistematične odprave so raziskovalcem omogočile boljše razumevanje obsega kulturne raznolikosti. To je pripeljalo do propada teorij o unilinearnem razvoju. Avstrijsko-nemška usmeritev, ki je bila zasnovana kot alternativa in dopolnilo evolucionistični ideji se je imenovala difuzionizem, kar pomeni nauk o zgodovinski razpršenostivkulturnih značilnosti. Sedaj je to teorija globalizacije.

BOAS IN KULTURNI RELATIVIZEM

Franz Boas je v devetdesetih 19. stoletja opravil pomembne raziskave med Indijanci in Eskimi iz ljudstva Kvakiuti. Basova doktrina je še utrdila štirih ved a ameriški antropologiji, ki se še zmeraj razlikuje od evropske v tem, da obsega ne le kulturno in socialno antropologijo, ampak tudi fizično antropologijo, arheologijo in langvistiko. Boas je zagovarjal mnenje, da je potrebno vsako kulturo potrebno razumeti z njenega lastnega zornega kota in, da kultur ne moremo razvščati po hierarhičnih lestvicah. V kulturni relativizem uvrščamo tudi Meadovo, ki je raziskovala razmerja med spoloma, socializacijo in politiko v zahodnem svetu. Pomemben je tudi langvist Sapir, ki je skupaj z Whorfom oblikoval hipotezo, ki predpostavlja, da se jeziki po svetu strašansko razlikujejo.

OBE ANGLEŠKI ŠOLI

Malinowski je poudarjal, da je treba sodelovati v vsakodnevnem življenju družbe, ki jo raziskujemo, saj jo le tako lahko vidimo od znotraj. Naučiti se moramo tudi njihovega jezika. Tako bomo razumeli komaj opazne povezave med različnimi družbenimi institucijami in kulturnimi predstavami. Institucije se v določeni družbi povezujejo druga z drugo zato je treba vsak kulturni pojav preučiti v njegovem kontekstu. A. R. Radcliffe- Brown je bil utemeljitelj teorije strukturnega funkcionalizma. Ta teorija je imela delujočega posameznika za nepomembnega, pomembne pa naj bi bile družbene institucije. Vsi družbeni in kulturni pojavi so funkcionalni, saj prispevajo k vzdrževanju celotne družbene strukture. Znanstveni ideali Radcliffe- Browna so bili vzeti iz naravoslovja. Prizadeval si je razviti splošne zakone družbe, ki bi jih po natančnosti lahko primerjali z zakoni fizike in kemije.

MARCEL MAUSS

Mauss je verjel v sistematično primerjavo in v obstoj ponavljajočih se vzorcev v družbenem življenju, v vseh obdobjih in povsod po svetu. Kljub temu je razglabljal o podrobnostih in razlikah med družbami. Osredotočil se je na opis in klasifikacijo povsem raznolikih družb in nato iskal podrobnosti v njihovih strukturah Čeprav nikoli ni opravljal terenskega dela mu je znanje jezikov in razumevanje kulture omogočilo, da je napisal nekatere najprodornejše analize pojavov, kot so žrtvovanje, darovanje, koncept osebe in narod. Prehod iz evolucionistične teorije in zvišenih sintez na bolj specifično, podrobno in empirično delo je pomenil pravo intelektualno revolucijo.

DRUGA POLOVICA DVAJSETEGA STOLETJA

Po 2. svetovni vojni je število profesionalnih antropologov in inštitucij, ki so se posvečale proučevanju antropologije močno naraslo. Antropologija se je razvijala v različne smeri. Nastala je psihološka, politična antropologija in antropologija obredov. V ospredje so prišla

nova geografska območja. Antropologija je v tem času postala pomembna tudi z intelektualnega vidika.

STRUKTURALIZEM

Prva pomembna antropološka smer po drugi svetovni vojni je bil strukturalizem Clauda Levi-Straussa. Njegovo pomembno delo predstavlja formalen način razmišljanja o sorodstvu, urejen po slovničnih pravilih s posebnim poudarkom na poročnih sistemih. Dumont v svojem poglavitem delu o indijskem kastnem sistemu povdarja holistično izhodišče. Po njegovem mnenju se Indijci nimajo za svobodne posameznike, temveč za akterje, ki so zapleteni v mrežo obvez in družbenih odnosov. Ta mreža je hierarhične narave.

ODMEVI NA STRUKTURNI FUNKCIONALIZEM

V Veliki Britaniji in njenih kolonijah je bil po drugi vojni strukturalni funkcionalizem, ki ga povezujejo predvsem z Pritchardom. Pritchard je bil mnenja, da se je izanje naravnih zakonov izkazalo za brezplodno, zato se mora antropologija preoblikovati v humanistično vedo. Raymond Firth je predlagal razločevanje med družbeno strukturo, ki je niz statusov v družbi in med družbeno organizacijo. Max Glucksmann je oblikoval koncept družbene strukture kot ohlapen skupek omejitev, obenem pa poudarjal pomen individualnih akterjev.

NEOEVOLUCIONIZEM, KULTURNA EKOLOGIJA IN NAOMARKSIZEM

Julian Stewart je predstavil teorijo kulturne dinamike, v kateri razlikuje med kulturnim jedrom, ki so osnovne institucije in ostalo kulturo. Spodbujal je ponovno zanimanje za odnos med kulturo, tehnologijo in okoljem. Kulturna ekologija, ki je bila značilna za S Ameriko je bila plod precej redkega sodelovanja med antropologijo in biologijo. Med tistimi, ki so skušali združiti zanimanje za lokalne okoliščine z univerzalistično in evolucionistično teorijo družbe, so bili Emmanuel Terray, Claude Meillassoux in Maurice Godelier.

SIMBOLNA IN KOGNITIVNA ANTROPOLOGIJA

Študije kognicije in simbolnih sistemov so se pojavile po drugi vojni in se silovito razvijale. Vodilni predstavnik te teorije je bil Geertz, ki je napisal veliko razprav, v katerih se zavzema za hermenevtiko. Hermenevtika je interpretativna metoda. Sahlins poudarja avtonomnost simbolnega sveta. Prepričan je, da se pri razlagi kulturnih različic ne moremo opirati na materialne okoliščine ali pa na biološke značilnosti človeka. V tem obdobju je značilen tudi vpliv feminizma. Pojavljajo se pogoste razlike med ženskim in moškim videnjem sveta. V zadnjih desetletjih 20. stol. je zelo pomembna generativna slovnica Chomskega, ki poudarja podobnost med vsemi jeziki. Na začetku novega tisočletja je antropologija razvejana in raznolika veda s trdno akademsko oporo na vseh kontinentih.